

SAMENVATTING BEVRAGING



**SIDEKICK SAM
ACADEMY**

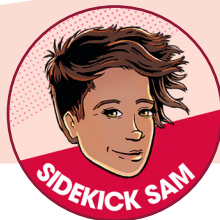
WWW.SIDEKICKSAMACADEMY.BE

Hoe kijken leerkrachten nu écht naar het welbevinden van hun leerlingen?

DE RESULTATEN IN EEN OOGOPSLAG

De **Sidekick Sam Academy** is hét online platform voor leerkrachten boordevol kant-en-klare lespakketten, straffe video's, webinars, workshops én een eigen podcast rond leerlingenwelbevinden. Zo'n platform is broodnodig, want welbevinden is geen evidentie. Ook niet op jonge leeftijd. Dat toont onderzoek duidelijk aan.¹ Met een Sidekick Sam aan hun zijde – een geëngageerde leerkracht met scherpe voelsprietten en bergen empathie – kunnen leerlingen de uitdagingen in het leven aan. Samen maken we van onze jeugd een veerkrachtige generatie.

De Sidekick Sam Academy is een initiatief van DPG Media en de Koning Boudewijnstichting en wordt mee vormgegeven door een adviesraad met experts uit onderwijs en welzijn.



Waarom deze studie?

Hoe kijken leerkrachten naar het welbevinden van hun leerlingen? Sluit dit aan bij hoe leerlingen er zelf naar kijken? Welke aspecten van welbevinden verdienen extra aandacht op school?

Welke drempels ervaren leerkrachten om te werken rond leerlingenwelbevinden?

Die kennis is cruciaal om te weten op welke thema's de Sidekick Sam Academy verder moet inzetten en welke tools nodig zijn om onderwijsprofessionals te ondersteunen en het leerlingenwelbevinden op school te bevorderen.

**DEZE STUDIE WERD OP VRAAG VAN DE
SIDEKICK SAM ACADEMY GEREALISEERD DOOR
ONDERZOEKSBUREAU INDIVILLE, MET MEDEWERKING
VAN HET KU LEUVEN INSTITUUT VOOR KIND EN JEUGD
EN MET STEUN VAN DE VLAAMSE OVERHEID.**

In een notendop

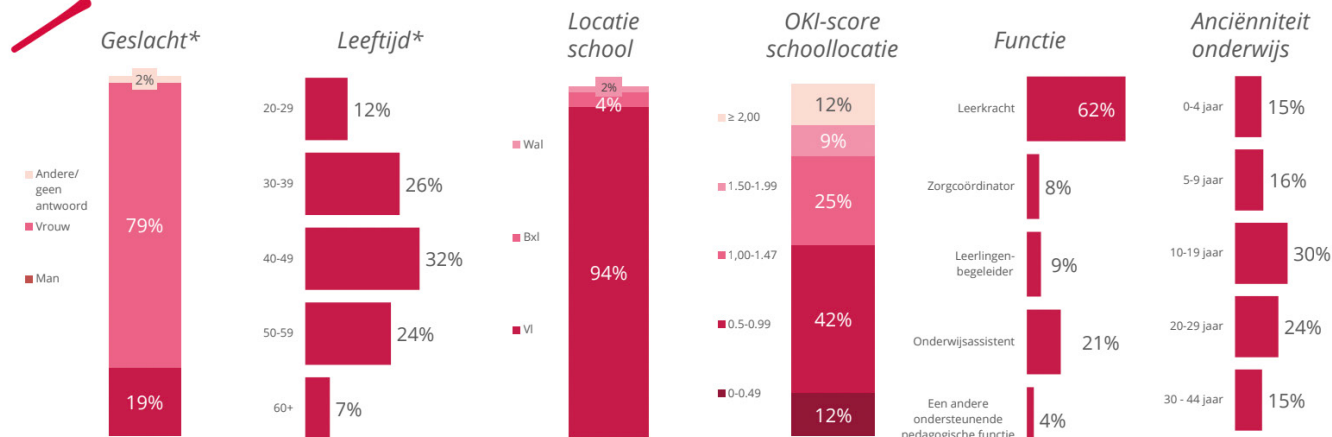
Leerlingenwelbevinden leeft op school. **86%** van de onderwijsprofessionals geeft aan dat het thema bij hen op school heel belangrijk is. Meer dan 7 op de 10 onderwijsprofessionals besteden minstens 1x per week aandacht aan leerlingenwelbevinden. Toch toont de bevraging ook belangrijke werkpunten aan.

- aandacht voor leerlingenwelbevinden dooft uit naarmate leerlingen **ouder worden**
- **65%** ervaart drempels om aandacht te hebben voor leerlingenwelbevinden.
- meer dan de helft van de leerkrachten mist **didactisch** materiaal over prioritaire thema's.
- leerlingen en leerkrachten zitten niet altijd op **dezelfde lijn**.



Wie deed mee aan de bevraging?

Steekproefbeschrijving



* Volgens de meest recente editie van Vlaams onderwijs in cijfers (2021-2022; <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/54093>)

- bestaat het personeel in het Vlaamse kleuter, lager en secundair onderwijs uit 77% vrouwen en 23% mannen.
- is 17% 20-29 jaar, 28% 30-39 jaar, 27% 40-49 jaar, 22% 50-59 jaar en 6% 60 jaar of ouder.

Leerlingenwelbevinden, wat is dat juist?

Welbevinden betekent goed in je vel zitten, lichamelijk, mentaal én sociaal. Het gaat over je sterk genoeg voelen om met de uitdagingen van het leven om te gaan.

Onderwijsprofessionals vinden aandacht voor volgende thema's het belangrijkste:

- groepssfeer in de klas **(69%)**
- jezelf mogen zijn **(64%)**
- pesten **(59%)**
- zelfvertrouwen **(58%)**
- sociale vaardigheden, steun en contacten **(55%)**
- angsten, zorgen en zenuwachtigheid **(52%)**

De focus verschilt uiteraard naargelang het onderwijsniveau

- **fysiek welzijn** (veiligheid, gezonde voeding, lichamelijke gezondheid) wordt in het kleuteronderwijs belangrijker gevonden dan in het lager of secundair onderwijs.
- **pesten, sociale vaardigheden en angsten, zorgen en zenuwachtigheid** staan in het lager onderwijs hoger op de agenda dan in het kleuter- en secundair onderwijs.
- in het secundair zijn aspecten van **mentaal welzijn** (depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten, toekomstverwachtingen, psychische stoornissen en zelfverwonding) en onderwerpen als **seksualiteit**, seksueel grensoverschrijdend gedrag en druggebruik belangrijker dan in het basisonderwijs.

Hoe belangrijk vind je het om aandacht te hebben voor leerlingenwelbevinden?

Leerlingenwelbevinden staat duidelijk op de schoolagenda.

86% van de onderwijsprofessionals geeft aan dat het thema bij hen op school heel belangrijk is.

- Meer dan **7** op de **10** onderwijsprofessionals besteedt minstens 1x per week aandacht aan leerlingenwelbevinden, waarvan **41%** dagelijks.
- Slechts **1%** zegt niet echt aandacht voor het thema te hebben.

'INZETTEN OP WELBEVINDEN IS
EEN INVESTERING VAN ENKELE MINUTEN
VOOR ELKE LES, MAAR OP HET EINDE
VAN HET SCHOOLJAAR LOONT HET ECHT'

Maar... de aandacht voor leerlingenwelbevinden dooft uit naarmate leerlingen ouder worden

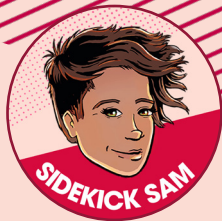
Hoe jonger de leerlingen, hoe groter de focus op hun welbevinden.

Besteedt dagelijks aandacht aan leerlingenwelbevinden:

- Kleuteronderwijs: **69%**
- Lager onderwijs: **43%**
- Secundair onderwijs: **37%**
- Enkel in het buitengewoon secundair blijft het welbevinden zowel in het basis- als het secundair onderwijs nadrukkelijk primeren.

Er zijn ook persoonsgebonden verschillen

- Wie het minst lang in het onderwijs actief is, hecht iets meer belang aan leerlingenwelbevinden.
- Er is een duidelijk gendersverschil. Mannen laten welbevinden minder vaak primeren op andere taken dan vrouwen.
- Ook leerkrachten wiskunde, exacte wetenschappen of talen besteden minder vaak aandacht aan leerlingenwelbevinden dan hun collega's.



Hoe ervaren leerlingen de aandacht voor hun welbevinden op school?

De meeste onderwijsprofessionals denken dat leerlingen tevreden zijn over de aandacht voor leerlingenwelbevinden op school. **59%** denkt dat hun leerlingen hen een **7/10** of hoger zouden geven. Een overschatting, zo blijkt.

Uit de bevraging van de Vlaamse Scholierenkoepel² blijkt dat:

- amper de helft van de leerlingen tevreden is met de manier waarop hun school aan welbevinden werkt. **35%** van de scholieren is dat niet.
- **54%** van de scholieren vindt dat bijscholingen bij leerkrachten over het mentaal welbevinden van leerlingen moeten gaan. Mentale gezondheid is ook het belangrijkste thema waarover ze zelf meer willen leren.

Uit onderzoek van de Ambrassade³ blijkt dat:

- **52%** van de scholieren aangeeft dat er op school nog nooit tijd werd besteed aan omgaan met stress, emoties en problemen.
- **83%** vindt dat de school meer moet doen rond mentaal welzijn van de leerlingen.
- **73%** geeft aan niet te weten welke afspraken en acties er op school zijn rond mentaal welzijn.

Aandacht besteden voor leerlingenwelbevinden is niet voor iedereen makkelijk

Onderwijsprofessionals gaan op verschillende manieren aan de slag met leerlingenwelbevinden.

- Individuele gesprekken met leerlingen **(72%)**
- groepsgesprekken **(53%)**
- expliciete aandacht tijdens de les met lespakketten, sprekers... **(36%)**

Maar het combineren van educatieve taken met aandacht voor welbevinden blijkt niet altijd makkelijk.

- Wie 30 of meer jaren ervaring op de teller heeft, ervaart de combinatie als makkelijker. Net als wie in het kleuteronderwijs werkt of vakken die onder kunst & creatie vallen geeft.
- Leerkrachten wiskunde, exacte wetenschappen en talen ervaren dit als het moeilijkst.

65% van de onderwijsprofessionals ervaart één of meer drempels om leerlingenwelbevinden bespreekbaar te maken



35% vindt tijdgebrek
een grote belemmering

'ONS DERDE MIDDELBAAR HEEFT EEN
GIGANTISCHE LEERACHTERSTAND. IK
HEB WEINIG RUIMTE OM IETS ANDERS
TE DOEN DAN GEWOON LES GEVEN'



15% geeft aan te weinig
kennis te hebben

Dit speelt sterker in het secundair
en bij leerkrachten wiskunde, exacte
wetenschappen en talen.

- kleuteronderwijs: **7%**
- lager onderwijs: **11%**
- secundair onderwijs: **17%**
- leerkrachten wiskunde & exacte
wetenschappen: **22%**
- taalleerkrachten: **24%**

7% vindt het moeilijk
om welbevinden
bespreekbaar te maken

Ook de **complexiteit,**
de diversiteit en de combinatie
van meerdere problematieken
binnen één klasgroep komen ter
sprake als belangrijke drempels.

**Leerkrachten vrezen de
achterstand op het leerplan
en een verschillende visie op
opvoeding met ouders.**

**'HET AANVAARDEN VAN
ELKAARS ANDERS ZIJN IS
VOOR LEERLINGEN NOG
ALTIJD NIET GEMAKKELIJK'**

DEZE CIJFERS ZIJN NIET NIEUW.

**In een onderzoek van Medialaan voor de Rode Neuzendag
(2019)⁴ schoven leerkrachten volgende problemen in het
omgaan met leerlingenwelbevinden naar voren:**

- tijdsgebrek (**55%**)
- een gebrek aan kennis
(**53%** 'goede opleiding')
- een tekort aan geschikt
lesmateriaal (**30%**)
- het gevoel geen oplossing te kunnen bieden (**38%**)



Meer dan de helft van de leerkrachten mist lesmateriaal over cruciale thema's

Onderwijsprofessionals beschikken over veel materiaal om thema's als verkeersveiligheid, gezonde voeding en pesten goed te kunnen behandelen in de klas.

VOOR HEEL WAT CRUCIALE THEMA'S MISSEN ZE LESMATERIAAL

Zenuwachtigheid, angsten en zorgen:

- **52%** vindt dit thema prioritair
- **60%** ervaart een tekort aan materiaal

Thuisituatie van de leerlingen

- **47%** vindt dit thema prioritair
- **74%** ervaart een tekort aan materiaal

Depressieve gevoelens & zelfmoordgedachten

- **32%** vindt dit thema prioritair
- **55%** ervaart een tekort aan materiaal

Ingrijpende gebeurtenissen

- **40%** vindt dit thema prioritair
- **56%** ervaart een tekort aan materiaal

Zelfvertrouwen en eigeneffectiviteit

- **58%** vindt dit thema prioritair
- **49%** ervaart een tekort aan materiaal

Diversiteit in het aanbod blijkt belangrijk:

- Belang van een aangepaste inhoud en vorm naargelang de doelgroep (kleuter/lager/secundair)
- Oog voor culturele verschillen en anderstaligheid

EN DAT IS NIET ALLES

Ook thema's als eenzaamheid, psychische stoornissen, zelfverwonding, trauma, slaapmoeilijkheden, toekomstverwachtingen, humeurigheid, hechtingsproblemen en schoolweigering worden best op de agenda gezet.

In het Sigma-onderzoek van de KU Leuven (deel 2; 2021)⁵, de studie Jongeren en Gezondheid, mentaal, sociaal en fysiek welzijn⁶ en de bevraging van de Vlaamse Scholierenkoepel geven leerlingen aan hiermee te worstelen.



Leerlingen en leerkrachten zitten niet altijd op dezelfde lijn

Wat leerlingen op school écht belangrijk vinden verschilt vaak van wat onderwijsprofessionals denken dat hun leerlingen belangrijk vinden.

Onderwijsprofessionals schuiven volgende onderwijsprioriteiten naar voor:

- het aanpakken van het lerarentekort
- het mentaal welzijn van de leerlingen
- het verhogen van de algemene onderwijskwaliteit

Waar onderwijsprofessionals denken dat leerlingen meer aandacht voor willen:

- de organisatie van schoolweken
- de infrastructuur op school
- leerlingeninspraak

Waar leerlingen écht meer aandacht voor willen*

- het mentaal welzijn van de leerlingen
- de manier van lesgeven
- racisme op school
- leerlingen in kansarmoede
- eindtermen en lesinhoud (Formulering Scholierenkoepel 'wat we leren')

*Volgens onderzoek van de Vlaamse Scholierenkoepel bij ruim 20000 Vlaamse scholieren in 2023

Onderwijsprofessionals overschatten het belang dat leerlingen hechten aan praktische zaken en onderschatten hun belang voor racisme en kansarmoede op school en 'wat ze aangeleerd krijgen'. Mentaal welzijn en de manier van lesgeven staan zowel voor leerlingen als voor onderwijsprofessionals in de top vijf van prioriteiten binnen het onderwijs.



Actieplan voor de Sidekick Sam Academy

De Sidekick Sam Academy gaat aan de slag met de ontwikkeling van extra didactisch materiaal.

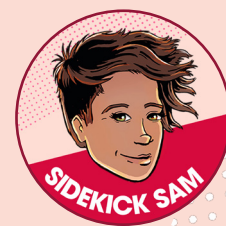
OPLOSSING VOOR LEERKRACHTEN

- onze lespakketten zijn afgestemd op de eindtermen en concrete leerplandoelen. Zo winnen leerkrachten leerkracht tijd!
- de Sidekick Sam Academy versterkt het vertrouwen van leerkrachten om gevoelige thema's aan te snijden.

OPLOSSING VOOR LEERLINGEN

- lesmateriaal dat aansluit bij hun leefwereld en noden (wij luisteren naar leerlingen).

Meer info over het onderzoek van de Sidekick Sam Academy



Het onderzoek bestond uit een kwantitatief en kwalitatief luik.

- In het kwantitatieve luik werden 1975 onderwijsprofessionals (leerkrachten, zorgcoördinatoren, leerlingenbegeleiders en onderwijsassistenten) in het kleuter-, lager- en secundair onderwijs online bevraagd. Zij werden gerekruteerd via de online panels van Dynata en Bpact en via een open oproep op Smartschool en diverse andere kanalen.
- Op basis van de eerste inzichten uit het kwantitatieve luik werden criteria opgesteld voor de rekrutering van respondenten voor het kwalitatieve luik, dat bestond uit twee focusgroepen die werden uitgevoerd in november 2023.
- De data werden verzameld tussen 5/10/2023 en 4/11/2023.

1: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/vlaamse-jongeren-rapporteren-algemene-tevredenheid-maar-meer-mentale-en-fysieke-klachten>

2: <https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

3: <https://ambassade.be/nl/attachments/view/waddist%20factsheet%206%20mentaal%20welzijn%20op%20school>

4: iVOX (2019) Mediaaan: Rode Neuzen Dag.

5: <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000666/50000673/cpp/ccp-dutch/onderzoek/sociale-interactie/sigma/sigma-student-report>

6: https://www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be/wordpress/wp-content/uploads/2023/08/3_Factsheet_MentaalSociaalFysiekWelzijn.pdf

Deze studie werd op vraag van de Sidekick Sam Academy gerealiseerd door Indiville, met medewerking van het Instituut voor Kind en Jeugd (KU Leuven) en met steun van de Vlaamse overheid.

